

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. II. An Actus fidei Theologicæ sit Discursivus & Liber?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

Qu. II. An Actus Fidei Theologica sit Discursivus & Liber? 139

habet diversas specie partes, quarum unam quis potest sine alia habere; fides autem est habitus omnino simplex, aded ut quilibet gradus ejus extendat se ad omnia credibilia.

Non obstat etiam, quod lapsus in hæresim adhuc credat aliis articulis ob idem motivum. Nam hoc posito (prout possibile est) solum credit aliis articulis fide naturali.

7. *Habitus fidei non potest ex parte minui.*

Colligitur denique fidem insulam non posse minui, sed solum totam perdi. Nam Tridentinum supra supponit tantum amitti peccato infidelitatis. Deinde peccatum veniale non meretur tantam poenam. Et si posset per illud amitti pars fidei, tandem posset per venialia multiplicata amitti tota fides, adeoque totum justificationis ædificium funditus everti: quod certissimum est non fieri nisi per peccatum mortale.

8. *Est simpliciter practicus.*

DICO II. *Habitus fidei est simpliciter practicus.* Ita Scotus 9. 4. *Prologi num. 31.* ejusque Discipuli; etiam plures aliter loquantur, dicentes habitum fidei esse formaliter, partim practicum, partim speculative; qui tamen in re à nobis non differunt. Patet à fortiori ex dictis in *Proemio Theologiae quæst. 5.* de Habitu Theologico, qui est practicus, & tamen habet partes specie distinctas, quarum nonnullæ non possunt proximè & formaliter dirigere praxim, sed tantum remotè & virtualiter. Declaratur Conclusio: quia fides est habitus aptus proximè dirigere praxim, eamque multiplicem, idque etiam ex suo proprio fine & circa principale suum objectum, sic ut nulla sit in eo pars intrinseca seu gradus ad id non idoneus, cum quilibet gradus possit coefficere assensum fidei cuiusque objecti credibilis, inter credibilia autem sint plurima formaliter practica. Nec refert, quod objecta quædam fidei sint speculative, v. g. Deum esse unum & trinum &c. Nam ut habitus simpliciter dicatur practicus, non requiritur omnia objecta esse practica, ut inductione in scientiis facta patet. Similiter ut sit speculative, non sufficit, quod respiciat assensus aliquos speculativos; sed, quod non sit idem habitus idoneus dirigere praxim. Ut interim taceam, istas speculationes fidei etiam dirigi sub eodem lumine fidei ad praxim, videlicet amoris Dei unius & trini.

Est quædam veritas fidei formaliter speculative.

Considerando nihilominus diversos & singulares actus fidei, certum est inter eos reperiri plurimos formalissimè practicos, quibus v. g. credimus colendam & amandum Deum, fugienda peccata &c. alios formaliter speculativos (etiam mediata & virtualiter praxim dirigentes) v. g. quo credimus Deum esse trinum. Quocirca hanc propositionem, *Deus est Trinus*, speculative appellavit Scotus 4. d. 14. quæst. 3. num. 4.

Henrici Sum. Theol. Pars III.

QUESTIO II.

An Actus Fidei Theologica sit Discursivus & Liber?

DICO I. Actus fidei Theologica non est discursivus. Ita Scolia & Thomista communiter, quos sequitur Suarez, Valentia, Coninck, Wiggers & alij communiter, contra Vasquez & varios Recentiores, quorum sententia videtur improbabilis Tannero disp. 1. qu. 1. dub. 3. num. 73. Favet Scotus communiter citatus 3. d. 24. quæst. unic. num. 14.

9. *Actus fidei non est discursivus.*

Probatur: quia certitudo discursus nititur antecedente & bonitate consequentia, quæ quidem sola ratione naturali innotescit: cum tamen certius assentiamur articulo fidei, sine cujus proinde detrimento possemus de bonitate consequentia dubitare.

Probatur variè.

Deinde motivum fidei immediatum est ipsa auctoritas Dei revelantis: motivum autem discursus est medium syllogisticum seu connexio illius cum extremis in antecedente, sic ut divina veritas tantum sit motivum mediatur vel inadæquatum. Propter quod Conclusio discursivè deducta pertinet ad assensum seu habitum Theologicum, qui à fide distinguitur.

Præterea alii contendunt discursum formalem, aut certè (ut Quidam limitant) virtualemente hujusmodi (Quidquid Deus revelavit est verum, sed hoc vel illud Deus revelavit; ergo est verum) necessariò intervenire: quod tamen non subsistit, cum constet sapissimè nos assentiri propositioni revelatæ absque eo, quod nobis objectivè proponantur duæ præmissæ, ex quibus assensus fidei à nobis deducatur. Quod manifestius est in fidelibus simplicioribus. Neque ulla repugnantia ratio allegari potest. Et quidem si discursus intervenire deberet, potius formalem concurrere in nobis, credendum foret. Et planè, si nil sit, quod ostendat necessitatem discursus formalis, non est quoque admittendus virtualis: cum contra hunc similia militent argumenta; cumque parum referat, si discursus in nobis admittendus sit, an formalis sit, an virtualis. Accedit, quod conclusio Fidei inferretur ex præmissis, vel tamquam creditis fide divina; & sic quoad ipsas præmissas recurrendum esset ad anteriorem discursum, & sic sine fine: vel ut cognitis, notitiâ naturalis; & sic nequit in eis fundari fidei nostre præeminens certitudo.

Adversarij obviant.

Est igitur Prima Veritas revelans ratio credendi simplici modo sine discursu, aut saltem non in virtute discursus, sed proximè propter Primam Veritatem revelantem, quæ articuli redduntur summè credibiles, sicut lumen est ratio videndi colorem.

10. *Actus discursus fidei præeminens.*

Negandum tamen non est, quin soleant vana discursus preparatorii ad susceptionem fidei procedere, v.g. circa notas Ecclesie, eas examinando, atque ex iis conclusiones ad fidem accedentes formando; ut experientia docet in convertendis ad fidem. Verum assensus principaliter innitentes huiusmodi discursibus non sunt assensus fidei Christiane, sed ille solus, quo agnitione ibidem per lumen fidei divina veritate, intellectus articulis assentitur tamquam ab ea dictatis seu revelatis.

11.
Actus fidei
est liber.

Dico II. Actus Fidei Theologica est liber. Patet ex Tridentino sess. 6. c. 6. dicente, homines disponi ad iustitiam, dum excitati divina gratia & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera esse, quae divinitus revelata & promissa sunt. Cui consonans Augustinus Tract. 26. in Joan. specificat multa, quae facere hominem potest (ut loquitur) nolens, credere autem (subdit) non potest, nisi volens. Et de Bono perseverantia c. 16. Fides sine voluntate non potest esse. Et alii locis. Consonant quoque alii Patres.

Propterea in Scriptura deficientes in fide, utique ex libera voluntate, redarguuntur Luca ult. O stulti & tardi corde ad credendum. Marci 16. Exprobravit incredulitatem eorum. Ipsa quoque fides nomine obedientiae insignitur Act. 6. Multa turba Sacerdotum obediebat fidei. Ad Rom. 10. Sed non omnes obediunt Evangelio. Et cap. 16. Vestra obedientia (id est fides) in omnem locum divulgata est. Et alibi. Denique 2. ad Cor. 10. dicitur: Captivantes omnem intellectum in obsequium Christi; captivatur autem intellectus per voluntatem, euius est obsequium offerre.

Eadem Conclusio probatur experientia, quae docet objecta sic regulariter proponi Fidelibus, ut dum credunt, possint, quantum est ex se & virtute motivorum, non credere, sive assensum suspendere. Et in hoc consistit, tum fidei meritum, tum non credentium, dum credere possent & deberent, demeritum.

Præsertim
libertate
exercitii.

Unde consequens est, fidei assensum spectatis etiam & propositis motivis evidentis credibilitatis (quæ in omnibus non est æqualis ratione inæqualis propositionis ex parte objectorum, & capacitatis ex parte subjectorum) esse saltem liberum libertate exercitii. Quare à fortiori est liber quoad exercitium, quatenus in potestate voluntatis est intellectum à motivorum credendi consideratione divertere, & ad opposita consideranda applicare.

12.
Quæ ratione sit liber quoad
specificationem

An autem assensus fidei sit liber libertate specificationis, maiorem dubitationem habet. Asserunt Plures, Negant alii, præsertim Scotista. Verum satis constat, esse eatenus liberum libertate specificationis, quatenus est in manu voluntatis intellectum divertere à consideratione notarum fidei, & con-

vertere ad difficultates credendi. Quod quidem experientia notum est. Immo in his adeo operatur affectus, ut, etiam stante externa propositione, intellectus de voluntatis nutu instar surdi ad motiva non reflectat, seu ea non ponderet. At si motiva considerentur, quæ evidentiam credibilitatis generant (prout generant, sepositis affectibus librata à personis capacibus) hoc supposito, & absentibus motivis, quæ generant (ut sic loquar) discrepabilitatem, adeoque iudicii indifferentiam, existimo omnino non esse in potestate voluntatis discredere. Et hoc vult Scotus 3. d. 25. q. 1. nu. 13. dicens: Actus credendi dependet ex duobus scilicet habitu inclinante, & credibili presentato: non quomodocumque, sed presentato tamquam credibile: & sic communiter non presentatur, nisi per doctrinam, & adhuc si sic presentatur, non cessat credere intellectus, ut sic credere procedit velle, quia proponens credibile intellectui non demonstrat, ita ut cogat intellectum ad assensendum: ideo non credit nisi volens. Quamvis autem voluntas sic habeat imperium super actum credendi, non tamen habet imperium super oppositum actum, stante fide, ut intellectus dissentiat credibili proposito per imperium voluntatis: sed solum potest impedire intellectum, ne exeat in actum suum credendi elicatum circa credibilia proposita.

Ratio est: quia tali casu non adest motivum discrepandi, uti nulla discrepabilitas. Neque est poenes voluntatem movere intellectum prohibitu, nisi adfit motio ex parte objecti. Aliàs enim posset imperare intellectui, ut sine alia persuadendi ratione iudicet atra v.g. esse paria. Ideoque credere non possumus ei, quem iudicamus nil adferre fide dignum. Confirmatur: quia non potest quis credere, nisi proponatur res ut credibilis; ergo nec discredere, nisi proponatur res, ut quodammodo discrepabilis seu incredibilis; hoc autem non fit, quando objecta fidei proponuntur veluti credibilia evidenter, adeoque citra dabium de credibilitate.

Unde Hæretici, supposito quod sic proponantur & propositi maneat articuli, positivè non possunt discredere. Quod itaque discrepant, fit ex eo, quod sive defectu ingeni, sive defectu attentionis & considerationis, sive ob contrarias incidentias & motiva (quæ iis inhaerent) non iudicent mysteria sic proposita esse evidenter credibilia. Quod si etiam interius convincantur, dum rectè rem perpendunt, obstinata tamen voluntate intellectum à Notarum consideratione, veluti earum oblitum, mox avertunt; & motivis suorum errorum toti incumbentes, manent æquè vel magis obstinati. Fatendum nihilominus plerumque assensum fidei esse liberum quoad specificationem, etiam stante propositione motivorum: eod quod nimirum non fit perfecta semper evidentia credibilitatis, sive defectu pro-

Quæ ratione non.

13.
Notanda
circa hæreticos.

Qu. II. An Actus fidei Theologica sit Discursivus & Liber. 141

Actus propositionis, siue defectu capacitatis aut interioris considerationis, propter quod experientia docet fidem articulis propositis plerumque sic adhiberi, ut possit iisdem discedi. Quod signanter patet in hæreticis, qui non obstante propositione sufficienti, ut peccent non credendo, manent in suis erroribus obstinati. Quomodo etiam patuit in Judæis ac Gentilibus prædicationi Christi & Apostolorum resistentibus.

Advertendum tamen prædicta intelligenda esse de fide, qualem nunc eligimus ex motivis credibilitatis, & de potentia ordinata. Non enim repugnat omnipotentia Dei causare in nobis mediante intellectu fidei assensum necessarium, ac à voluntate independentem, etiam supernaturalem; ut Doctores admittunt, nec est ratio dubitandi. Talis foret assensus, stante physica evidentiâ primæ veritatis & ipsius revelationis elicited, voluntate impeditâ, quò minus intellectum aliò divertat.

Nunc inquirendum restat, qualiter voluntas concurrat ad assensum liberum fidei. Et in primis *Scotista* statuunt positivam voluntatis motionem, quæ in eo consistit, ut ipsa intellectui imperet, quatenus sepositis humanæ sapientiæ rationibus & affectibus seriò investiget ea, quæ mysteria fidei (unde salus nostra dependet) credibilia reddant, quatenus videlicet inde consequatur digna veracitate Dei credulitas. Quæ quidem in convertendis ad fidem reperitur, sæpeque repetitur, maximeque necessaria seu opportuna est, adeò ut aliàs non sit speranda conversio. Unde idcirco Deus aperuit cor *Lydia* intendere his, quæ dicebantur à *Paulo*. Act. 16. quæ consequenter fidem eo prædicante suscepit.

Præter hanc autem affectionem considerari potest alia, quæ directè voluntas imperet intellectui, ut fidem adhibeat. Et hæc quoque ordinariè saltem adest, præsertim in convertendis ad fidem. Immo pro quotidiano fidei exercitio maxime suadenda est, utpote honestissima ac utilissima, si non necessaria fidei eliciedæ. Multi tamen, præsertim *Scotista*, putant eam non esse simpliciter necessariam, sed suppositâ sufficienti propositione objecti, & absentibus aliis impedimentis, sufficere consensum interpretativum, seu non contranitentiam voluntatis. Quod videtur de mente *Scoti* dist. 25. quæst. 2. num. 1. & clariùs num. 2.

Quamvis nonnulli *Scotista* excipiant casum primæ conversionis. Sed inconsequenter: nam suppositis principiis satis determinantibus ad assensum, & stante pariformitate ex parte voluntatis, assentiri posset intellectus in quovis casu: iis autem sepositis, in nullo.

Itaque probatur doctrina *Scotistarum*: quia suppositâ non contramotione voluntatis, videntur motiva credendi habere vim sufficienter determinativam intellectus, uti *Herincx Sum. Theol. Pars III.*

habent motiva fidei & opinionis humanæ. Nec per positivum imperium voluntatis objectum habet majorem rationem veri, atque adeò determinativi, quàm sine illo. Confirmatur exemplo aliarum potentialium cognitivarum, quarum actus catenus solum imperat voluntas, quatenus eis proponit objecta, vel permittit aut derinet eas in objectorum consideratione, quæ alioquin in se habent virtutem determinativam potentialium ad actum. Nec obstat, quòd affectus credulitatis sit initium fidei juxta *Arauscanum* 11. can. 5. nam in primis non significat illum semper requiri aut semper esse initium fidei, sed solum docet fidem initialem, & ipsum affectum credendi inesse per donum Spiritus sancti corrigentis voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem. Deinde explicari posset de actu voluntatis siue positivo siue interpretativo. Denique intelligi potest de actu positivo, quo voluntas intellectum applicat & derinet in consideratione motivorum fidei, & avertit ab aliis non autem de volitione proximè imperante actum fidei pro instanti quo elicitur.

Nihilominus contraria sententia requirens ad omnem fidei actum propter revelationem obscuram eliciedum, concursum immediatum ipsius voluntatis per actum positivum, est multum probabilis. Neque refragatur *Scotus* magis inclinans in oppositum, cum num. 2. dicat: *Et est, quòd requiritur motio positiva voluntatis, etiam sufficit voluntas ad sic movendum in prædictis naturalibus*. Patet: tum quia hæc sententia est communior: tum quia sic faciliùs apparet, quomodo actus fidei sit proximè liber: tum quia sic clariùs explicatur *Arauscanum*: tum quia videtur favere experientia, cum appareat nos non solere credere, nisi positivè volendo, & intellectum ad hoc inclinando. Quod proinde etiam ad actus fidei humanæ foret extendendum. Estque differentia inter potentiam visivam & intellectivam, quòd hæc voluntate saltem dissentiente non crederet; sicut tamen ipsa objecto, alioquin proposito videret, quantumvis voluntas nullis noller. Ut proinde intellectus in ordine ad credendum ex parte objecti insufficienter appareat determinatus, nisi accedat determinatio ipsius voluntatis; cui consequenter magis subordinatur, quàm potentia cognitiva externa. Accedit, quòd Deus ita rationabilissimè disponere potuerit, ut supernaturalem actum fidei elici non pateretur, nisi proximè liberum & ratione positivæ volitionis capacem honestatis moralis ac meriti. Denique difficilè explicatur, qui possit mera permissio seu non contramotio voluntatis esse conditio necessaria ad credendum, quando positiva volitio non foret necessariò requisita; ut fusè ponderat noster *Poncius* d. 25. in *Comment. n. 271. & seqq.*

14. Divinitus non repugnat fides necessaria.

15. Motio voluntatis prævia, respiciens considerationem nostram fidei.

16. An præterea requiratur positiva volitio imperans directè assensum fidei.

Sententia Scotistarum negans probatur.

17. Opposita doctrina multum verisimilis probatur.

18. *Affectus credulitatis specialem honestatem habet.*

Porro affectus credulitatis sine dubio est honestus ex genere suo. Et hac ratione in Scripturis & Patribus laudatur specialiter fides, quæ alioquin velut actus intellectus non haberet moralem honestatem citra opus ipsius voluntatis. Hæc autem honestas pertinet ad specialem virtutem, non minus quam temperantiæ, castitatis &c. tum quia est par ratio: tum quia nullum est inconueniens: tum quia per se apparet dignum naturam rationem credere Deo, & indignum ipsi discredere, idque ex natura rei & seclusa consideratione aliarum virtutum: adeoque voluntas credendi specialem ex objecto honestatem habet; quamvis alioquin (uti & affectus castitatis &c.) ex motivo charitatis aliarumque virtutum posset imperari. Unde distinguitur virtus ad hunc affectum inclinans (quæ vocari possit virtus moralis fidei) à charitate, studiositate, obedientia &c. Estque affinis virtuti Religionis, vel potius speciei quædam illius. Propter subordinationem tamen fidei ad ipsam, moraliter censetur quid unum cum fide.

19. *Non est in substantia supernaturali.*

Ex quo colligitur hanc virtutem, & actum ei correspondentem non esse in substantia supernaturalem, præsertim in via Scoti non admittentis talem supernaturalitatem in hac vita, nisi in tribus virtutibus Theologicis, earumque actibus. Specialiter etiam supernaturalitas affectus credendi ex nullo capite sufficienter suadetur: cum assensus Fidei, uti & Spei ac Dilectionis actus, etsi supernaturales, tamen objectum creatum sint, satilque possint imperari per volitionem in substantia naturalem. Immo affectus iste videri posset respicere assensum fidei præcisè quatenus est actus fidei divinæ, non autem determinatè & præcisè quæ supernaturalis; sub qua ratione nimirum non cadit ipse sub experientiam, quæque etsi deesset ob defectum principii supernaturalis, idem adhuc maneret affectus credendi. Præerea si voluntas credendi esset supernaturalis in substantia, etiam iudicium præcedens deberet esse supernaturale, ratione proportionis inter cognitionem proponentem & prosecutionem voluntatis; propter quod elici nequeunt reliqui actus supernaturales voluntatis sine prævia directione supernaturali intellectu: iudicium autem prædictum non esse supernaturale patet, eò quod iuxta auctoritates, signanter Augustini Epist. 105. & Tridentini sess. 6. c. 8. fides sit initium & radix omnis justificationis, & consequenter status supernaturalis. Quod eatenus verificatur, quatenus habitus fidei non præsupponit priorem se habitum supernaturalem, nec actus actum. Deinde si affectum credendi præcederet iudicium supernaturale, saltem hoc ipsum præcedere non debet alius actus voluntatis similiter supernaturalis; adeoque supernaturalis actus intellectus non

requirit universum prærium similem actum voluntatis, ne procedatur in infinitum: non constat autem id specialiter requirere actum supernaturalem fidei.

Sufficit igitur effectum credendi esse supernaturalem in modo; & procedereque à gratia actuati; uti & iudicium affectioni prærium: & sicut potentia habitibus supernaturalibus instructa indiget gratis actualibus ad operandum. Idque saltem colligitur ex Aranscano sup. ubi tamen est sermo de affectu credulitatis, qui elicitur in principio conversionis; dum voluntas corrigitur ab infidelitate. Generaliter autem colligitur ex auctoritatibus Scripturæ & Patrum, signanter Augustini, asserentibus omnia ad vitam æternam conducentia; specialiter initium fidei, esse ex gratia, contra Sempelagianos. A quibus non videtur distare Scotus sup. ut creditur Suarez disp. 6. de Fidei sess. 7. Sed gravissimè fallitur: nam Scotus (prout ipsum omnes Scotiste indubitanter intellexerunt, & charitas christiana intelligi præcipit) non negat requiri auxilia gratiæ actualis (quæ alibi satis clarè agnoscitur, & de quibus ibi agere non spectabat ad solutionem quæstionis) sed per voluntatem in puris naturalibus intelligit voluntatem carentem dispositione habituali vel auxilio physico defectum habitus supplete; cuiusmodi dispositio supernaturalis requiritur in intellectu ad credendum, ut patet ex Scoto quæst. 2. cit. nu. 2. & ad secundum.

20. *Sed in modo.*

Cujus oppositum male impingitur Scoto.

QUESTIO III.

De Veritate & Certitudine Assensus Fidei.

DICO I. Assensus supernaturalis fidei Theologicæ necessariò est verus, sic ut per illum credi non possit alicui propositioni, nisi à parte rei revelatæ. Ita communiter Theologi. Et patet ex admittis ab omnibus fidei certitudine & infallibilitate (de qua statim) cum qua non consistit ejuldem falsitas. Colligitur etiam ex Tridentino sess. 6. c. 8. ubi præmissis, quod quilibet de sua gratia formidare & timere potest, subdit: cum nullus scire valeat certitudine fidei (defectu scilicet revelationis) cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum. Hæc satis apertè supponere videtur veræ fidei certitudinem, eamque talem, cui non potest subesse falsum. Similiter c. 12. docet neminem debere certo statuere, se omnino esse in numero prædestinatorum. Nam (ut postea subdit) nisi ex speciali revelatione, scire non potest, certò scilicet & infallibiliter, quos Deus sibi elegerit. Similiter & de perseverantia munere cap. seq. movet, ut nemo sibi certi aliquid absolutè certitudine polliceatur; damnans can. 16. eum qui perseverantia do-

21. *Assensus fidei supernaturalis nequis esse falsus.*

num.